

Collegeutbildningen

– en delrapportering våren 2005

REGERINGSUPPDRAG REG.NR 61-2400-03

Högskoleverkets rapportserie 2005:23 R

Collegeutbildningen

– en delrapportering våren 2005

REGERINGSUPPDRAG REG.NR 61-2400-03

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Collegutbildningen – en delrapportering våren 2005

REGERINGSUPPDRAG REG.NR 61-2400-03

Utgiven av Högskoleverket 2005

Högskoleverkets rapportserie 2005:23 R

ISSN 1633-0632

Innehåll: Högskoleverket, utredningsavdelningen, **Nils Olsson**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Collegeutbildningen – en blandning av gymnasium och högskola	7
Uppdraget att följa upp collegeutbildningen	8
Collegeutbildningen år 2004	9
Vilka högskolor har anordnat collegeutbildning år 2004?	9
Vilka har högskolorna samarbetat med?	11
Vilket innehåll har utbildningen haft?	11
Genomströmning och fortsatta studier inom högskolan	12
Högskolornas kommentarer kring collegeutbildningen	12
Vad hände med dem som började collegeutbildningen höstterminen 2002?	15
Hur många collegestudenter finns i dag i högskolan?	15
Studieresultat	16
Kommentarer	17

Sammanfattning

Det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet, den s.k. collegeutbildningen, har nu pågått i snart tre år. Collegeutbildningen vänder sig främst till personer som har gått icke studieförberedande gymnasieprogram. Utbildningen är upplagd så att deltagarna vanligen under två terminer dels läser gymnasiekurser för att uppnå behörighet till högskolan, dels provar på högskolestudier.

Högskolornas årsrapporter för år 2004 visar att utbildningen hittills är en relativt marginell företeelse inom den svenska högskolan, om man ser till antalet deltagare. Tjugo högskolor med collegeutbildningar redovisar sammantaget cirka 400 godkända deltagare för läsåret 2003/04.

Flertalet högskolor som anordnar collegeutbildning har haft särskilda resurser för detta, antingen från regeringen eller från Rekryteringsdelegationen.

Cirka hälften av högskolorna ger i årsrapporterna inga kommentarer kring sitt arbete med collegeutbildningen. I vissa fall har rapporteringen skett direkt till anslagsgivaren. Av de resterande tio högskolorna uppger fem att de för närvarande expanderar eller har permanentat sin collegeutbildning. Kommentarer som andas svårigheter med att genomföra utbildningen rör det resurskrävande arbetet dels med antagningen, dels med det individuella stödet till deltagarna samt i några fall med svårigheten att rekrytera deltagare.

För att analysera övergången till högskolan efter collegeutbildningen har en uppföljning gjorts av samtliga som fanns registrerade på någon collegeutbildning höstterminen 2002. Resultaten visar att två år efter påbörjad collegeutbildning fanns 55 procent av deltagarna kvar i någon högskoleutbildning.

Inledning

Collegutbildningen – en blandning av gymnasium och högskola

Collegutbildning är benämningen på en form av högskoleintroducerande utbildning i samarbete mellan vuxenutbildningen och högskolan. Syftet med utbildningen är att bredda rekryteringen till högskolan. Det sker genom att deltagarna först under en termin läser in gymnasiekurser för att uppnå behörighet till högskolan. Sedan prövar deltagarna på studier i högskolemiljö den efterföljande terminen. Collegutbildningen skiljer sig därmed från det s.k. basåret, då basåret enbart är en behörighetsgivande utbildning som endast omfattar kurser på gymnasienivå. Förordningstexten om högskoleintroducerande utbildning (SFS 2002:763) säger om högskoledelen av utbildningen att: ”Utbildningen skall omfatta grundläggande högskoleutbildning om högst 20 poäng och skall förbereda studenterna för fortsatt högskoleutbildning” (2 §).

Dessutom ska högskoledelen samordnas med utbildning på gymnasial nivå, enligt följande: ”Utbildningen skall samordnas med sådan utbildning på gymnasial nivå som ges av kommunal vuxenutbildning, som omfattar högst 20 veckor och som syftar till att ge de studerande kunskaper motsvarande grundläggande behörighet för grundläggande högskoleutbildning” (3 §).

En utbildningsform som är lik collegutbildningens högskoledel, sett till utbildningens innehåll, är kortare eller längre s.k. introduktionskurser vid högskolan. De har ofta benämningar som ”akademiskt introduktionsår”, ”akademisk starttermin” och liknande. Skillnaderna mellan utbildningsformerna collegutbildning, basårsutbildning och andra introduktionsutbildningar sammanfattas i tabell 1.

Tabell 1. Former av behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildningar.

Collegutbildning	behörighetsgivande och högskoleintroducerande
Basår	behörighetsgivande
Introduktionskurser	högskoleintroducerande

Utmärkande för collegutbildningen är alltså att den *dels* bygger på ett samarbete mellan den kommunala vuxenutbildningen och högskolan och *dels* att den innehåller kurser på både gymnasial nivå och högskolenivå (förordning om högskoleintroducerande utbildning SFS 2002:763).

Collegutbildningen bedrevs som försöksverksamhet under 1990-talet av Umeå universitet och Södertörns högskola. Utbildningen startade i större skala under 2002. I propositionen *Den öppna högskolan* (2001/02:15) föreslogs att universitet och högskolor generellt skulle få anordna collegutbildning. Eko-

nomiska resurser tillsattes dels i form av riktade regeringsuppdrag och medel till ett antal högskolor, dels genom att man inrättade Rekryteringsdelegationen som fick medel att fördela bl.a. till högskolor som startade collegeutbildningar.

Uppdraget att följa upp collegeutbildningen

Collegeutbildningen har vid ett tillfälle tidigare analyserats av Höskoleverket. Uppdraget redovisades i rapporten *Collegeutbildningens första år* (Höskoleverkets reg.nr 61-2400-03). I rapporten konstaterades bl.a. att collegeutbildning erbjudits vid 18 lärosäten från höstterminen 2002 t.o.m. vårterminen 2004. Analyser av studerandekategorin visade då att två tredjedelar var kvinnor och att deltagarna varit något äldre än höskolenybjörjare i genomsnitt samt varit arbetslösa i större utsträckning än genomsnittsbefolkningen.

I regleringsbrevet för år 2004 fick Höskoleverket i uppdrag att göra en motsvarande redovisning av collegeutbildningen för år 2004, dvs. att redovisa i vilken omfattning utbildningen anordnats, hur övergången till högskolan såg ut samt lärosätenas egna kommentarer. En uppdelning på vilka studerandekategorier som antagits gjordes i den tidigare redovisningen både för dem som påbörjade collegeutbildningen hösten 2002 och hösten 2003. Därför innehåller följande rapportering ingen ytterligare uppdelning på studerandekategori.

Colleagueutbildningen år 2004

Följande redovisning bygger på högskolornas årsredovisningar för år 2004. Högskolornas skyldighet att redovisa arbetet med colleagueutbildningen uttrycks på följande sätt i det gemensamma regleringsbrevet för högskolorna:

”Universitet och högskolor skall i årsredovisningen redovisa i vilken omfattning utbildning anordnats i enlighet med bestämmelserna i förordningen (2002:763) om högskoleintroducerande utbildning. Av redovisningen skall framgå vilka övriga utbildningsanordnare som medverkat i utbildningssamarbetet, vilket innehåll utbildningen haft, hur många som genomgått utbildningen med godkänt resultat samt hur många som har fortsatt att studera på lärosätet. Lärosätena skall analysera och kommentera redovisningen. Utbildningen skall utvärderas i sin helhet 2006.”

I redovisningen som följer tas de delar av colleagueutbildningen som högskolorna redovisat upp i den ordning som anges i citatet ovan.

Vilka högskolor har anordnat colleagueutbildning år 2004?

Vad utmärker colleagueutbildningar?

I inledningen till denna rapport konstaterades att det i dag finns en rik flora av olika introduktionsutbildningar till högskolan av vilka de vanligaste är kortare introduktionskurser, basår och colleagueutbildningar. Högskoleverkets tidigare rapportering har också visat att *inom* gruppen colleagueutbildningar finns en betydande variation avseende exempelvis omfattning, inriktning och upplägg. Detta konstaterades även i Rekryteringsdelegationens slutrapport *Breddad rekrytering. Rapport från Rekryteringsdelegationen* (Dnr 22/04).

Rekryteringsdelegationen baserade sin slutrapport på Högskoleverkets resultat och på redovisningar från colleagueutbildningar som tilldelats medel från delegationen. I rapporten menade man att denna variation var naturlig för en utbildningsform som förutsätter många aktörer, av vilka många saknar erfarenhet av liknande samarbetsformer. Därför blir anordnandet av colleagueutbildningar en experimentell verksamhet där olika upplägg prövas av högskolorna. Detta gör också, enligt Rekryteringsdelegationen, att högskolorna ibland går utöver förordningen när de anordnar colleagueutbildning, något som delegationen inte nödvändigtvis anser behöver vara av ondo. I stället för att hävda att alla colleagueutbildningar bör pressas in i samma form, rekommenderar delegationen att regelverket för colleagueutbildningar bör ses över.

Mot bakgrunden av dessa resultat från Höskoleverket och Rekryteringsdelegationen har strävan i denna rapport varit att inte tillämpa ett alltför strängt kriterium för vad som bör räknas som en collegeutbildning.

”Rena” collegeutbildningar år 2004

En genomgång av högskolornas årsredovisningar ger att 17 högskolor har anordnat collegeutbildning år 2004, alltså sådana utbildningar som faller inom de kriterier som angavs i inledningen av denna rapport. Detta innebär att ungefär hälften av högskolorna ordnar collegeutbildningar. Vilka högskolorna är framgår av tabell 2.

Tabell 2. Högskolor som anordnade collegeutbildning år 2004.

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Örebro universitet
Blekinge tekniska högskola
Malmö högskola
Mittuniversitetet
Mälardalens högskola
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan Dalarna
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Södertörns högskola
Danshögskolan

Av dessa utbildningar startade de allra flesta, 13 stycken, höstterminen 2003 och pågick t.o.m. vårterminen 2004. Resten startade vårterminen 2004 eller höstterminen 2004.

Andra högskoleintroducerande utbildningar med collegekaraktär

Några högskolor har redovisat utbildningar som faller utanför kraven på collegeutbildning som ges i förordningen, då de endast innehåller högskolekurser eller saknar samarbetspartner utanför högskolan för den aktuella utbildningen. Då dessa utbildningar förekommer i högskolornas årsredovisningar redovisas de ändå här. Tabell 3 visar var dessa utbildningar finns och på vilket sätt de avviker från den strikta definitionen av en collegeutbildning¹.

---

¹ Andra högskolor kan ha redovisat eventuella introduktionskurser under andra rubriker och därför finns inte dessa redovisade i tabell 3.

Tabell 3. Högskoleintroducerande utbildningar med collegekaraktär.

Umeå universitet	ingen högskoledel
Växjö universitet	"collegetermin", ingen gymnasiedel
Högskolan i Kalmar	inget samarbete
Högskolan i Borås	"akademiskt startår", inget samarbete, ingen gymnasiedel

Vilka har högskolorna samarbetat med?

I *Den öppna högskolan* påpekades att högskolans samarbete kan ske direkt med kommunen och den kommunala vuxenutbildningen, men även med folkhögskola eller studieförbund.

Av högskolornas årsredovisningar framgår att drygt tre fjärdedelar av alla collegeutbildningar har mer än två medverkande parter. I normalfallet samarbetar en högskola med ett antal närliggande kommuner i respektive län och/eller med närliggande folkhögskolor. Samarbetet med folkhögskolan är av något större omfattning, sett till antalet aktörer. Studieförbunden nämns endast som samarbetspartner i blygsam omfattning i årsredovisningarna. Dock kan medverkan av ett studieförbund dölja sig bakom ett redovisat samarbete med en viss kommun.

Samtliga samarbetsarrangemang utom ett innefattar endast en högskola. Det enda fall där flera högskolor samarbetar kring en collegeutbildning är det arbete som bedrivs av Lunds universitet, Malmö högskola och Högskolan Kristianstad tillsammans med tretton folkhögskolor.

Vilket innehåll har utbildningen haft?

Innehållet på flertalet collegeutbildningar överensstämmer väl med de intentioner som låg bakom införandet av collegeutbildningen. Det innebär att de innehåller kurser som har inslag av allmänbildning, studieteknik, vetenskapsteori, praktisk svenska och liknande kurser som syftar till att förbereda deltagaren för vidare studier inom högskolan. Förordningstexten medger i och för sig att högskolorna själva till stor del väljer kursinnehållet på collegeutbildningen: "Utbildningen skall omfatta grundläggande högskoleutbildning och skall förbereda studenterna för fortsatt högskoleutbildning" (SFS 2002:763, 2 §).

Drygt en fjärdedel av högskolorna har valt att göra sina collegeutbildningar ämnesspecifika. Några av dessa ämnesspecifika utbildningar har inriktningar mot naturvetenskap och teknik, medan enstaka exempel finns på utbildningar med inriktning mot lärarutbildning och konstnärliga studier.

Genomströmning och fortsatta studier inom högskolan

Högskolorna har skyldighet att lämna uppgifter i sina årsrapporter om hur många som har gått igenom collegeutbildningen med godkänt resultat och hur många som har fortsatt att studera vid lärosätet. För de collegeutbildningar som startat höstterminen 2004 finns inga uppgifter av detta slag, då dessa utbildningar fortfarande pågår.

Omkring 400 deltagare har genomgått collegeutbildningen med godkänt resultat. Den exakta siffran är inte möjlig att utläsa ur årsredovisningarna, då några högskolor inte redovisar uppgifter om antalet godkända studenter. Denna siffra kan t.ex. jämföras med basårutbildningen som varje år har ungefär 3 000 godkända deltagare.

Ser man till övergången till högskolan är det ett tydligt mönster att de allra flesta som gått igenom collegeutbildningen med godkänt resultat också fortsätter vid högskolan. Högskolorna uppger att 244 deltagare fortsatt till högskolan. Den verkliga siffran torde dock vara närmare 300 deltagare. Uppgifter saknas nämligen från Umeå universitet, som har den till antalet deltagare största collegeutbildningen, samt från ytterligare några mindre collegeutbildningar.

Högskolornas kommentarer kring collegeutbildningen

Flertalet högskolor som anordnar collegeutbildning har haft någon form av extra resurstöd för detta, antingen från regeringen eller från Rekryteringsdelegationen.

De högskolor som kommenterat arbetet med collegeutbildningen har redovisat skilda erfarenheter. Malmö högskola har positiva erfarenheter av collegeutbildningen och har beslutat att den ska permanentas. Samtidigt konstaterar högskolan att collegeutbildningen kräver mer resurser än en traditionell högskoleutbildning, ofta i form av individuellt stöd till studenterna.

Mälardalens högskola ser en expansion av utbildningen under år 2005. Karlstads universitet har ett utökat samarbete med folkhögskolan 2004 jämfört med 2003. Även Örebro universitet har positiva erfarenheter med ett stort antal sökande till collegeutbildningen. Uppsala universitet har expanderat sin collegeutbildning under de år man bedrivit collegeutbildning.

Mittuniversitetet, däremot, pekar på svårigheter med rekrytering i glesbygdssområden men också med rekrytering från de större orterna i området. Det har lett till att man bedrivit en viss del av utbildningen på distans. Även Högskolan i Gävle har viss distansutbildning och pekar även på att antagningsförfarandet till collegeutbildningen är resurskrävande.

Vad gäller samarbetet med andra utbildningsanordnare anser Högskolan i Halmstad att samverkan mellan högskolan och den kommunala vuxenutbild-

ningen har fungerat väl. Lunds universitet och Högskolan i Borås beskriver också ett väl fungerande samarbete med folkhögskolor.

Flertalet collegeutbildningar har, som tidigare påpekats, haft särskilda resurser för att bedriva collegeutbildning under åren 2002–2004. Dessa medel har använts för att bedriva rekryteringsarbete och tillhandahålla en hög andel lärarledd undervisning och individuellt stöd. Resurstillgången kan komma att påverka antalet collegeutbildningar under år 2005, när det extra resurstödet upphör.

Flera högskolor anger att de i nuläget satsar på egna utvärderingar av sina collegeutbildningar. Dessa utvärderingar tillsammans med Högskoleverkets utvärdering år 2006 får visa mer i detalj vilka förutsättningarna har varit bakom satsningarna på collegeutbildning vid varje enskilt lärosäte. Det finns då också anledning att återkomma till de problem med collegeutbildningen som Rekryteringsdelegationen beskrev i sin slutrapport, nämligen problem med samarbetsklimat, antagningskrav, platsgaranti på högskoleutbildningar och tillgodoräknande av högskolepoäng.

Vad hände med dem som började collegeutbildningen höstterminen 2002?

I samband med Högskoleverkets redovisning av collegeutbildningarna år 2004 skapades ett register med samtliga studerande över ett antal terminer. Ur detta register kan bl.a. utläsas att totalt cirka 400 studenter antogs till en collegeutbildning under hösten 2002. Den exakta siffran är svår att ange då det vid denna tid – liksom delvis fortfarande – finns en variation i hur de studerande registrerades. Till viss del kunde oklarheter undanröjas genom att utbildningsanordnarna kontaktades för att de skulle översända listor på deltagarna. Utbildningsanordnarna fick ange startdatum och ämnesinnehåll i utbildningarna.

Registret skapades i syfte att möjliggöra uppföljningar av deltagarnas framtida val av utbildning och studieresultat. Då ett par år nu hunnit förflyta sedan gruppen startade collegeutbildningen förefaller det rimligt att göra en uppföljning.

Uppföljningen har fokuserat på i vilken utsträckning gruppen som startade en collegeutbildning hösten 2002 fortfarande befinner sig i högskolan höstterminen 2004 samt deras studieresultat t.o.m. vårterminen 2004. Uppgifterna för höstterminen 2004 är preliminära.

Hur många collegestudenter finns i dag i högskolan?

Höstterminen 2004 fanns 55 procent av nybörjarna från hösten 2002 kvar inom högskolan (tabell 4). Det motsvarar 217 personer. 105 personer gick ett yrkesförberedande program, 81 gick ett övrigt program och övriga 31 gick en fristående kurs². Eftersom dessa siffror är något preliminära gjordes motsvarande uppföljning också för föregående termin. Då fanns 58 procent kvar inom högskolan, och fördelningen över utbildningskategorier var densamma³.

Tabell 4. Collegestudenternas sysselsättning två år efter påbörjad collegeutbildning: nybörjare på collegeutbildningen 2002/03, deras registrering i högskoleutbildning höstterminen 2004. Absoluta tal. Procenttal inom parentes.

Yrkesexam. program	Övriga program	Fristående kurs	Ej i högskoleutbildning
105 (27)	81 (20)	31 (8)	176 (45)

2 Andra aktiviteter än högskoleutbildning kommer att redovisas i slutrapporten om collegeutbildningen år 2006.

3 Höstterminen 2003 fanns 64 procent av deltagarna inom högskolan. Bortfallet från höstterminen 2003 till vårterminen 2004 blir då sex procent, vilket talar för att det preliminära bortfallet höstterminen 2004, tre procent, framstår som en rimlig uppskattning av det sanna värdet.

Studieresultat

Studieresultat redovisas nedan i tabell 5 som avklarade poäng per termin. Vårterminen 2004, som vi har valt att redovisa, är den senaste för vilken avklarade poäng finns registrerade med säkerhet. Tabellen visar att drygt 60 procent av dem som fortsatte inom högskolan uppnådde mer än 15 poäng vårterminen 2004.

Tabell 5. Collegestudenternas studieresultat: nybörjare på collegeutbildningen 2002/03, och deras avklarade poäng under vårterminen 2004.

Avklarade poäng	0,1–5,0	5,1–10,0	10,1–15,0	15,1–20,0	20,1–
Antal individer	42	32	21	36	100

Kommentarer

Colleagueutbildningen är, sett till antalet deltagare, fortfarande en marginell företeelse inom högskolan. Som jämförelse har det s.k. basåret tio gånger fler deltagare årligen. Utbildningen uppvisar en mängd olika upplägg beroende på lärosäte. En del högskolor har lagt tonvikten på högskoledelen av utbildningen, andra ger endast ett antal gästföreläsningar på en i övrigt gymnasial utbildning. Det förekommer colleagueutbildningar som är ämnesinriktade, men det vanliga är att utbildningarna förbereder för högskoleutbildning generellt.

Tidigare undersökningar har visat att collegestudenterna till största delen har en icke studieförberedande gymnasieutbildning bakom sig, att de varit arbetslösa i högre grad än totalpopulationen och att de är äldre än genomsnittsnybörjarna på högskolan.

De flesta colleagueutbildningar har under åren 2002–2004 getts särskilda medel. Utbildningarna går nu in ett skede där dessa extra resurser upphör, något som kan få konsekvenser för högskolornas prioriteringar av colleagueutbildningen.

Den exakta siffran på övergångsfrekvensen totalt till högskolan är svår att ge utifrån högskolornas årsredovisningar, då några högskolor saknar uppgifter om detta. Ser man till de fall då uppgifterna finns är övergångsfrekvensen 70–80 procent bland godkända deltagare. Ser man till förhållandet mellan *samtliga* som påbörjade colleagueutbildningen och de som gick vidare till högskolan terminen efteråt, blir siffran dock något lägre – 65 procent. Ett år senare finns cirka 55 procent kvar i högskolan, av vilka de flesta går ett yrkesinriktat eller ett generellt utbildningsprogram.

En uppräknig av vilka högskolor som anordnar colleagueutbildning behöver, för att bli meningsfull, kompletteras med bakgrundsinformation om de förutsättningar som råder vid högskolorna. Så har t.ex. vissa högskolor valt att satsa på andra former av mångfaldsarbete (t.ex. utbildningar inom Nätuniversitetet, basåret, kompletterande utbildningar för utländska akademiker). Vissa kommuner prioriterar samarbete med högskolan kring colleagueutbildning, andra inte.

I den större utvärdering som skall göras av colleagueutbildningen år 2006 finns anledning att återkomma till betydelsen av tillskjutna medel, platsgaranti och övriga förutsättningar.

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Högskoleverkets rapportserie 2005:23 R
www.hsv.se